

KESKKONNAAMET

Evelin Lopman
Õiguskantsleri Kantselei
info@oiguskantsler.ee

Teie 09.02.2024 nr 7-4/240219/2400839

Meie 26.02.2024 13-11/24/2558-2

Vastus päringule seoses maaomaniku jahipidamise keelamisega

Austatud Evelin Lopman

Olete Keskkonnaametile edastanud 09.02.2024 päringu, milles soovite vastuseid alljärgnevatele küsimustele

1) Milline Keskkonnaameti kehtestatud kord kehtib jahipidamiseks (millises korras ulukeid jälitatakse, püütakse, tabatakse või surmatakse) eramaadel, kus maaomanikud on jahi keelanud?

Vastus: Jahiseaduse (JahiS) § 25 lg 3, sätestab erisused, mille korral on jahimeestel jahipidamise käigus õigus minna maaomaniku kinnistule, kus jahipidamine on keelatud. JahiS § 25 lg 3 kohaselt ei või maaomanik keelata kinnisasjalt jahisaaduse äraviimist (p 1), jahipidamise käigus haavatud ja muul põhjusel vigastatud uluki jälitamist ja surmamist (p 2) ega jahipidamist uluki kaudu leviva haiguse tõkestamiseks Keskkonnaameti peadirektori kehtestatud korra kohaselt (p 3).

Jahiseaduse (JahiS) § 25 lg 3 p 3 tõlgenduses ei või maaomanik keelata oma kinnisasjal jahipidamist sh ka sigade Aafrika katku (edaspidi ka SAK) tõkestamiseks Keskkonnaameti peadirektori kehtestatud korra kohaselt. Keskkonnaamet on vastava korra kehtestanud konkreetsel juhul oma 06.05.2023 käskkirjaga nr 1-1/23/60. Keskkonnaamet on seisukohal, et JahiS § 25 lg 3 p 3 on jahi keelanud maaomanikele otsekohalduv nagu ka JahiS § 25 lg 3 p-d 1 ja 2. Jahipidamine toimub jahipiirkonna kasutaja poolt väljastatud jahiloa alusel ning jahiloata võib surmata üksnes ilmsete SAK tunnustega metssea (JahiS § 33¹).

Riigikohtu kriminaalkolleegium on oma 18. detsember 2019 otsuse nr 4-19-2839 p-s 12 märkinud järgmist: keeld pidada jahti mitte lähemal kui 200 meetri kaugusel hoonest on üldine ja JahiS § 25 lg-s 3 kirjeldatud olukorrad sellest erandit ei kujuta. JahiS § 25 lg 3 kohaselt ei või maaomanik keelata kinnisasjalt jahisaaduse äraviimist (p 1), jahipidamise käigus haavatud ja muul põhjusel vigastatud uluki jälitamist ja surmamist (p 2) ega jahipidamist uluki kaudu leviva haiguse tõkestamiseks Keskkonnaameti peadirektori kehtestatud korra kohaselt (p 3). Loetletud juhtudel õigustavad maaomaniku õiguste piiramist erinevad eesmärgid, nt liigikaitse või loomade humaanne kohtlemine. Need eesmärgid on aga saavutatavad, kooskõlastades jahipidamisel hoonele lähemale kui 200 meetrit mineku enne maaomanikuga. Riigikohtu kolleegiumi hinnangul aitab üksnes selline kooskõlastamine tõhusalt vältida ohtu kõrvalistele isikutele, omandile ja kodurahule. Seetõttu tuleb jahti ette valmistades ja jahti pidades välistada vajadus minna hoonetele lähemale kui 200 meetrit. Kui aga 200 meetri piiri ületamine osutub mõne JahiS § 25 lg-s 3 loetletud olukorra (sh JahiS § 25 lg 3 p3) tõttu vältimatult vajalikuks, Roheline 64 / 80010 Pärnu / Tel 662 5999 / Faks 680 7427 / e-post: info@keskkonnaamet.ee / www.keskkonnaamet.ee / Registrikood 70008658

tuleb sellest teavitada maaomanikku ning nendel seaduses nimetatud juhtudel ei või maaomanik oma maatükil viibimist keelata.

Kohtuasjas 4-19-1911 on Tartu Maakohus kohtuotsuse p 16 sedastanud, et „Kaitsja viide JahiS § 25 lg 3 ei ole kohtu hinnangul praegusel juhul asjakohane. Nimetatud paragrahv reguleerib kinnisasja kasutamist jahipidamiseks ning jahipidamise käigus haavatud uluki jälitamist ja surmamist ei saa maaomanik viidatud sätte alusel tõepoolest keelata. Kohtu arvates ei tühista viidatud sätte samas kohustust omada jahipidamisel jahiluba, mis on antud jahipiirkonna kasutaja poolt jahipidamiseks konkreetsetes jahipiirkonnas. JahiS § 25 ei reguleeri jahipidamist võõras jahipiirkonnas, s.o jahipiirkonnas, mis ei ole kantud jahiloale.“

2) Kuidas on korra kehtestamisel hinnatud maaomanike jahikeeluga eramaadel jahikeelust üleastumise eesmärgipärasust ja proportsionaalsust? Kuna sigade Aafrika katk ei ole uus haigus, see on levinud aastaid, siis palun hinnake ja tooge välja, kuidas on just maaomanike jahikeelust üleastumine osutunud siiani tulemuslikuks või otstarbekaks?

Vastus: SAK on eriti ohtlik loomataud veterinaarseaduse (VS) § 6 lg 2 tähenduses. SAK on eriti ohtlik loomataud, millele on võrdselt vastuvõtlikud nii kodu- kui metssead. Haigusele on iseloomulik palavik, verejooksud, põletikulised muutused elundites ja suur suremus (kuni 100% loomadest). Haiguse tekitajaks on viirus, mis on nakkav ja levib eelkõige loomade omavahelise otsese kontakti teel, lisaks veel ka korjuste, kõikide haigustekitajaga saastunud esemete, transpordivahendite, loomasööda jmt vahendusel.

Loomatauditõrjet metsloomapopulatsioonis korraldab Põllumajandus- ja Toiduamet (VS § 51). VS seletuskirjas on selgitatud, et kui metsloomade populatsioonis loomataudi ennetamiseks või tõrjeks on vaja rakendada jahipidamisega seotud meetmeid, mille rakendamine kuulub tavaolukorras Keskkonnaameti pädevusse, teeb Põllumajandus- ja Toiduamet Keskkonnaametile ettepaneku rakendada asjakohaseid meetmeid uluki kaudu leviva loomataudi tõkestamiseks jahiseaduses sätestatud korras. Põllumajandus- ja toiduamet tegi 26.09.2023 kirjaga nr 5-1/1823 Keskkonnaametile ettepaneku küttida metssigu Keskkonnaagentuuri poolt koostatud dokumendis „Ulukiasurkondade seisund ja kütmissisooitus 2023“ (edaspidi ka seirearuanne) toodud minimaalse küttimismahu ulatuses saavutamaks metssigade asustustiheduse alla 3 isendi 1000 ha jahimaa kohta.

Seega on Põllumajandus ja Toiduamet Keskkonnaagentuuri soovitusi arvesse võttes teinud Keskkonnaametile ettepaneku, et metssigade küttimist rakendades tuleb metssigade arvukus hoida SAK leviku piiramiseks ja ära hoidmiseks allapoole taset 3 isendit 1000 ha jahimaa kohta. JahiS § 25 lg 3 p 3 kehtestatud erisus võimaldab otseselt piirata metssigade arvukust ja kaudsemalt SAK-i esinemist või selle esinemise ohtu aladel, kus seda ilma JahiS § 25 lg 3 p 3 erisuse rakendamisetähtaegide teha ei ole võimalik (maaomanike jahikeeluga eramaadel). Metssigade kütmine võimalikult laial alal sh jahipiirangutega aladel aitab ülal toodud eesmärgi saavutamisele kahtlemata kaasa ning on ka vajalik ja põhjendatud.

Maaomaniku jahikeelust üleastumine seaduses lubatud juhtudel on samas erandolukord ja Keskkonnaamet on vastavasisuliste päringute korral andnud soovitusel keeluga kinnistutel jahti mitte pidada või kui metssigade küttimismahtude täitmine ei ole võimalik ilma keeluga kinnistutel jahti pidamata, siis tuleb eelnevalt veenduda metssigade asumises keeluga kinnistul ja maaomanikku jahipidamisest eelnevalt kindlasti teavitada. Keskkonnaameti hinnangul on arvestades meetme eesmärki tegemist proportsionaalse riivega. Märkime, et Keskkonnaameti seisukohta toetab ka PS § 32, mille kohaselt ei tohi omandit kasutada üldiste huvide vastaselt. SAK tõrje meetmeid rakendatakse avalikes huvides. Järelikult olukord, kus SAK tõrjeks kasutatakse ka muidu jahti pidamiseks keelatud kinnisasja, on põhiseadusega kooskõlas.

3) Millistel põhjustel on maaomanike jahikeelust üleastumine haiguse tõkestamiseks praegu vajalik, arvestades, et paljudel eelnevatel aastatel on maaomanike jahikeelust hoolimata ilmselt eramaadel jahti peetud?

Vastus: Põllumajandus- ja Toiduamet on 14.02.2024 kirjas nr 1.5-1/1377-1 selgitanud järgmist „Vaide esitajad on 02.02.2024. a dokumendis („19.01.2024 esitatud vaide puuduste kõrvaldamine“) õigesti märkinud, et Saaremaal ei ole sigade Aafrika katku (edaspidi SAK) 2023. aastal diagnoositud. 2023. aastal on SAK-i osas üle terve Eesti uuritud 7405 metssiga, neist 35 lõpnuna leitud, 7352 kütitud ning 18 hukatud või hukkunud metssiga. SAK-i viirust leiti 2023. aastal viies maakonnas: Ida-Virumaal, Lääne-Virumaal, Põlvamaal, Tartumaal ning Võrumaal. Saaremaal uuriti 1293 metssiga ning Läänemaal 236 metssiga, kõik uuritud metssead olid kütitud metssead ning kõik uuritud metssead olid SAK-negatiivsed. Kodusigadest tuvastati SAK kahes seafarmis, milles üks asus Põlvamaal ja teine Võrumaal.

Siiski on oluline tähele panna, et alates 2021. aastast on metssigade arvukus jõuliselt kasvanud ning 2021. aastal tuvastati üks SAK kodusigade taudikolle, 2023. aastal aga juba kaks. 2023. a ulukiseirearuandes on välja toodud, et metssea üldarvukus küündis 2022/2023 lõpus tõenäoliselt 15 000 isendi tasemele (keskmine asustustihedus ~3,6 isendit 1000 ha kohta) ning võrreldes 2021. ja 2022. aastaga on metssea arvukus enamuses jahipiirkondades suurenenud. Lisaks on toodud ka, et kuigi Mandri-Eesti jahipiirkondade keskmine metssea asustustihedus 2022. aasta jahihooaja lõppedes oli selle lubatava ülempiiri lähedal (3 metssiga 1000 ha jahimaa kohta), siis Saare ja Hiiu maakonnas on metssigade asustustihedus kordi kõrgem.

Lähtudes metssigade suurest arvukusest ja seeläbi suurenenud SAK-i leviku ohust on PTA seisukohal, et metssigade asustustihedust tuleks üle terve Eesti vähendada ning hoida madalana, olenemata sellest, kas viirust on tuvastatud või mitte. Küttimisel tuleks keskenduda eriti nendele piirkondadele, kus SAK aktiivselt levib ning kus metssigade asustustihedus on kõrgem. Ulukiseirearuandes toodud metssea asustustiheduse kaardil on kõige suurem metssigade populatsioon Lääne-Eesti saartel ning metssigade populatsiooni vähendamine Lääne-Eesti saartel on igati õigustatud. Piirkondades, kus SAK hetkel aktiivselt ei levi, on eesmärk ennetavalt metssigade populatsiooni vähendada ning hoida populatsiooni tihedust tasemel, mis viiruse uuesti esile kerkimisel väldiks selle laialdasemat levikut. Tuginedes PTA kogemusele võimaldaks eelnev hoida ära SAK-i viiruse jõudmise seafarmidesse.

Eelnevast tulenevalt on PTA seisukohal, et Eestis peaks praegu küttime metssigu nii palju kui vähegi võimalik – iga kütitud metssiga vähendab metssigade vahelisi kontakte ning aitab seeläbi takistada viiruse jõudmist seafarmidesse. Metssigade küttime katku levikut ennetavatel eesmärkidel on tunduvalt mõistlikum tegevus ka jahinduslikust seisukohast. Loomade ennetav ära küttime on ulukiressursi kasutamise seisukohast oluliselt mõistlikum, võrreldes hilisema kõrgest asustustihedusest ja haiguse levikust tingitud tagajärgedega tegelemisega (sh korjuste matmisega). Seejuures on PTA hinnangul metssea asustustiheduse hoidmine tasemel <3 isendi 1000 ha kohta SAK-i puhangute riskide saavutamiseks optimaalne.“.

Ilma jahihäiringuta võivad metssead hakata püsivalt koonduma jahikeeluga alale, kui nõ turvalisele jahihäireta territooriumile, kus neile jahti püsivalt ei peeta. Sellised metssigadele kunstlikult loodud varjupaigad tingivad aga nende arvukuse olulise suurenemise piirkonnas ja võivad haiguse (SAK) levikut ja uute puhangute esinemist oluliselt soodustada. Pikemaajalisem tagajärg on see, et piirkonnas SAK ei häabu vaid jääbki metssigade populatsiooni püsima ning võib levida piirkonna kodusea farmidesse, tekitades püsivat ja olulist majanduslikku kahju Eesti põllumajandusele.

4) Millised võiksid olla maaomanike jahikeelust üleastumise alternatiivsed või tulemuslikumad ja maaomanikke vähempiiravamad meetmed uluki kaudu leviva haiguse tõkestamiseks?

Vastus: SAK-i levimise kiirus sõltub eelkõige metssigade arvukusest metsas. Teisisõnu, mida kõrgem on konkreetsetes piirkonnas arvukus, siis seda kiiremini ka haigus levib. Kuna metssead liiguvad üsna suurel alal, mille piiresse jäävad ka maaomanike jahikeeluga kinnistud, siis üheks alternatiiviks võiks olla, et maaomanikud, kes on jahipidamise oma maal ära keelanud, piiravad kinnistud taraga, et metssead nende maadele ei satuks. Kuid see meede oleks maaomanikele tõenäoliselt võrratult veelgi koormavam ja ebamõistlik. Paraku ilma jahipidamiseta ja metssigade arvukuse vähendamiseta meile teadaolevalt SAK-i efektiivselt tõrjuda ei ole võimalik. Küll saavad jahipidajad enne keeluga kinnistule minekut kindlasti maaomanikku eelinformeerida metssea jahi pidamisest (vt ka p 2), et võimalike arusaamatuste ja ohuolukordade viimise võimalus viia jahikeeluga alal miinimumini. Samuti tuleb olla kindlasti veendunud, et metssead enne jahti konkreetsele kinnistule on kogunenud, et jahikeelu eiramise vajadus oleks põhjendatav ja maaomanikku vähimal määral häiriv.

5) Kas, millal ja kuidas on Keskkonnaamet jahipidamise korrast teavitanud neid maaomanikke, kes on oma maal jahi keelanud? Kuidas on kord avalikult ja hõlpsalt kõigile maaomanikele kättesaadav?

Vastus: VS § 51 sätestab, et metsloomapopulatsioonis loomataudi ennetamisel ja tõrjel rakendab Põllumajandus- ja Toiduamet koostöös Keskkonnaameti ning jahipidamise õigust omavate isikutega jahipidamisega seotud meetmeid, sealhulgas Põllumajandus- ja Toiduameti veebilehel avalikustatud asjakohaseid bioturvalisuse meetmeid.

JahiS kohaselt ei ole omal maal jahipidamise keelanud isikud sellest kohustatud Keskkonnaametit teavitama, edastades oma keelud enamasti otse jahimaa kasutajale, kelle kasutatava jahipiirkonna alale nende maad jäävad. Seetõttu puudub Keskkonnaametil ka ülevaade suuremast osast jahimaa keeldudest, kuna vaid üksikud maaomanikud edastavad oma jahipidamist jahimaal keelavad avaldused ka Keskkonnaametile. Keskkonnaameti 06.05.2023 käskkiri nr 1-1/23/60 on leitav ja avalikult kätte saadav Keskkonnaameti kodulehelt, internetiaadressil <https://keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/jahipidamine/seakatk>. Seal saab iga huviline ka käskkirjaga tutvuda. Eraldi ei ole Keskkonnaamet maaomanike, kes on oma maal jahi keelanud, JahiS § 25 lg 3 (sh p 3) rakendumisest teavitanud.

Nagu eespool osundatud, siis jahti tohib pidada üksnes jahipiirkonna kasutaja poolt väljastatud jahiloa alusel ning ainult erandlikus olukorras on metssea surmamine ilma jahiloata lubatud. Keskkonnaameti 06.05.2023 käskkiri nr 1-1/23/60 on antud Põllumajandus- ja Toiduameti ettepanekul ning suunatud eelkõige jahipiirkonna kasutajatele. Arvestades, et Keskkonnaametil puudub ülevaade maaomanikest, kes on jahipidamise keelanud ning võttes arvesse VS § 51, on Keskkonnaameti hinnangul konkreetse jahi keelanud maaomaniku teavitamine eelkõige jahipiirkonna kasutaja ülesanne.

6) Hinnake, kas ja kuidas Keskkonnaameti peadirektori jahipidamise kord tagab inimeste tervise ja elu kõigil maadel, kus maaomanikud on jahi keelanud?

Vastus: Nii jahikeeluga kui ka keeluta aladel jahti pidades tuleb järgida relva- ja jahiseaduse ning selle alamaktidega kehtestatud ohutusnõudeid, mis vähendavad ja välistavad eelkõige jahil tulirelva kasutamisest tekkida võivaid ohuolukordi (ohutusnõuded jahil on määratletud näiteks jahieeskirjaga, mis on kehtestatud JahiS § 32 alusel). Õigusnormidega sätestatud nõuded peaks minimeerima ohuolukordade tekkimise võimaluse ka maadel, kus maaomanikud on jahipidamise ajutiselt või alaliselt ära keelanud.

Lisaks, nagu eespool märgitud, tuleks Keskkonnaameti hinnangul jahipiirkonna kasutajal ettevaatusprintsipiist tulenevalt jahi keelanud maaomaniku eelnevalt jahipidamisest tema kinnisasjal teavitada.

7) Kas ja kuidas on Keskkonnaameti jahipidamise kord maaomanikele kättesaadav ja vaidlustatav?

Vastus: Keskkonnaamet korraldab jahti eelkõige kehtiva jahiseaduse ja selle alamaktide (sh jahieeskiri) alusel. Eelmainitud haldusaktid on maaomanikele avalikult kätte saadavad riigiteatajas (<https://www.riigiteataja.ee>). Keskkonnaameti 06.05.2023 käskkirja nr 1-1/23/60 on lisatud avalikuks tutvumiseks Keskkonnaameti kodulehele (<https://keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/jahipidamine/> seakatk). Jahiseadust ja selle aluses kehtestatud haldusakte üldises korras vaidlustada ei saa. Keskkonnaameti eelmainitud 06.05.2023 käskkirjas nr 1-1/23/60 oleme ära toonud, et käskkirja on õigus vaidlustada haldusmenetluse seaduses või halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, esitades 30 päeva jooksul käskkirja teatavakstegemisest vaide Keskkonnaametile või kaebuse Tallinna Halduskohtusse.

Keskkonnaamet on tänulik täiendava tagasiside ja ettepanekute eest eelpool käsitletud teemade osas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarvo Roose

juhataja

looduskaitse korraldamise osakond

Margo Tannik 786 8364

margo.tannik@keskkonnaamet.ee